

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Кафедра ПСИХОЛОГІЇ

На правах рукопису

КАПЛУНСЬКА СВІТЛАНА СЕРГІЇВНА

ВІДНОШЕННЯ ДО ЗРАДИ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ВІРОСПОВІДАННЯ

Спеціальність 053 Психологія
(код) (назва спеціальності)

Освітня програма Психологія
(назва)

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра

Науковий керівник:
**Пріснякова Людмила
Макарівна,**
доктор психології, професор

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол засідання кафедри

№ 6 від 01.02.2022

Завідувач кафедри

(підпис) Людмила ПРИСНЯКОВА
(І'мя, ПРИЗВИЩЕ)

Дніпро, 2022

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Кафедра _____ психології _____
Освітній ступінь _____ бакалавр _____
Спеціальність _____ 053 психологія _____
Освітня програма _____ Психологія _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
психології

Людмила ПРІСНЯКОВА

(підпис)

«10» лютого 2022 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

КАПЛУНСЬКА СВИТЛАНА СЕРГІЇВНА

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

1. Тема роботи _____ «Відношення до зради в залежності від віросповідання»

2. Науковий керівник _____ кандидат психологічних наук, доцент

Пріснякова Л.М.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи на кафедру _____ 14.02.2022р

4. Мета кваліфікаційної роботи _____ На підставі аналізу наявних досліджень

визначити чинники задоволеності / незадоволеності шлюбом як основу для з'ясування передумов зради і обґрунтувати вибір діагностичного матеріалу для його застосування в сімейному консультуванні.

5. Завдання випускної кваліфікаційної роботи _____

1. Аналізу психологічних передумов виникнення подружньої зради.

2. Підбору психологічних засобів для вивчення особистісних характеристик, релевантних для збереження стійкості сімейних відносин і засобів для визначення ступеню задоволеності шлюбом.

6. Консультанти розділів роботи _____

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Пріснякова Л.М. кандидат психологічних наук, доцент	28.09.2021	24.10.2021
Теоретичні розділи	Пріснякова Л.М. кандидат психологічних наук, доцент	15.10.2021	27.12.21
Емпіричні розділи	Пріснякова Л.М. кандидат психологічних наук, доцент	15.10.2021	19.10.2021
Аналіз та практичні рекомендації	Пріснякова Л.М. кандидат психологічних наук, доцент	11.11.2021	11.11.2021
Список використаних літературних джерел	Пріснякова Л.М. кандидат психологічних наук, доцент	15.11.2021	16.11.2021
Підготовка доповіді та презентації	Пріснякова Л.М. кандидат психологічних наук, доцент	20.01.2022	20.01.2022
Полання кваліфікаційної роботи	Пріснякова Л.М. кандидат психологічних наук, доцент	19.02.2022	19.02.2022

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1.	Вступ	Жовтень 2021р.	виконано
2.	I Розділ	Листопад 2021р.	виконано
3.	II Розділ	Грудень 2021р.	виконано
4	III Розділ	Січень 2022 р	виконано
6	Робота в цілому	Лютий 2022р.	виконано

Науковий керівник
ПРІСНЯКОВА

Людмила

Здобувач вищої освіти

(підпис)

Світлана КАПЛУНСЬКА

(підпис)

Дата видавання завдання 29.09.2021 р

РЕФЕРАТ

ВІДНОШЕННЯ ДО ЗРАДИ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ВІРОСПОВІДАННЯ, здобувач вищої освіти КАПЛУНСЬКА СВІТЛАНА СЕРГІЇВНА

Актуальність теми. Позашлюбні відносини, або «подружня зрада» становлять недостатньо досліджену сферу психології. Подружня невірність, як передумова розлучення, активно вивчається соціологами і психологами, проте причини розпаду сім'ї вивчені недостатньо, що не сприяє створенню ефективної програми сімейного консультування та психотерапії.

Існує достатньо багато історичної і етнографічної літератури, в межах якої вивчається подружня зрада. На неї спираються сімейні консультанти і психотерапевти (Волкова А.Н., 1989; Кратохвіл С, 1991; Альошина Ю.С., 1994; Деліс Д., 1994; Харлі У., 1992; Варга А.Я., 2001) та соціологи (Голод С.І., 1973; Мацковський М.С, 1989; Лосева О., 1990; Шнабль З., 1990).

Наукове вивчення цієї проблеми в сім'ї із застосуванням методу інтерв'ю і анкетування (навіть анонімного) є складною справою, оскільки отримувана інформація пов'язана з традиційно не схвалюваним в суспільстві явищем, а отже, може бути неповною або спотвореною.

Суспільство зацікавлене в стійкості шлюбних відносин, а отже в психологічних дослідженнях найчастішим мотивом порушень сімейних відносин є подружня невірність. Це зумовлює актуальність дослідження такого спрямування, до якого належить наша робота.

Мета роботи. На підставі аналізу наявних досліджень визначити чинники задоволеності / незадоволеності шлюбом як основу для з'ясування передумов зради і обґрунтувати вибір діагностичного матеріалу для його застосування в сімейному консультуванні.

Дана мета вимагала *вирішення наступних задач:*

1. Аналізу психологічних передумов виникнення подружньої зради.
2. Підбору психологічних засобів для вивчення особистісних характеристик, релевантних для збереження стійкості сімейних відносин і засобів для визначення ступеню задоволеності шлюбом.

3. Емпіричні перевірки відібраних методичних засобів.

Об'єкт дослідження. Система сімейних взаємовідносин.

Предмет дослідження. Аспекти порушення системи сімейних взаємовідносин, які призводять до подружньої зради.

Концептуальна гіпотеза. Подружня зрада є наслідком трансформації взаємовідносин в сім'ї, які відбивають розбіжності між партнерами, у першу чергу у рівні потреби в пошуках відчуттів.

Методологічною основою дослідження є основоположні принципи психології:

1. Принцип детермінізму у становленні особистості (Ельконін Д.Б., Костюк Г.С., Рубінштейн С.Л., Максименко С.Д. та ін.);

2. Принцип системного підходу (Ломов Б.Ф., Ананьев Б.Г., Зінченко В.П., Платонов К.К. та ін.);

3. Принцип єдності свідомості і діяльності (Виготський А.С., Леонтьєв А.Н., Лурія А.Р., Смірнов А.А. та ін.).

Методи дослідження. Аналіз літературних джерел; психодіагностичні; емпіричний; методи математичної статистики; інтерпретаційні.

Дослідницький інструментарій. Для проведення діагностики були обрані наступні тести і методики:

1. Тест-опитувальник задоволеності шлюбом (Столін В.В., Романова Т.Л., Бутенко Г.П.) - для вивчення впливу фактору задоволеності шлюбом на формування передумов подружньої зради;

2. Методика діагностики рівня суб'єктивного контролю Дж. Роттера (адаптація Бажина Є.Ф., Голинкіної С.А., Еткінда А.М.) - для порівняння екстерналів і інтерналів стосовно їх відношення до подружньої зради;

3. Методика діагностики потреби у пошуках відчуттів М. Цукермана - для виявлення ефекту впливу на відношення до зради рівня потреби у пошуку відчуттів;

Вибірка. У нашому дослідженні взяли участь 52 особи, з них 26 чоловіків і 26 жінок, різних вікових категорій від 18 до 68 років. Стаж шлюбу

часників, які перебували в подружньому союзі на момент проведення дослідження, коливається від 3 місяців до 40 років.

Наукова новизна полягає в тому, що:

1. Вперше вивчений вплив на відношення до зради наступних показників:

- 1) задоволеність шлюбом;
- 2) рівень суб'єктивного контролю;
- 3) рівень потреби у пошуках відчуттів;

2. Проведений аналіз впливу на відношення до зради тендерних особливостей і особливостей, пов'язаних з сімейним станом учасників дослідження.

Практичне значення. Практична значимість результатів дослідження полягає в тому, що на їх основі, в рамках сімейного консультування, можлива розробка механізму проведення психодіагностики взаємин в сім'ї, визначення ступеня задоволеності/незадоволеності шлюбом з подальшим наданням психологічної допомоги.

Публікації. Основні положення дослідження представлені у статтях:

1. Пріснякова Л. М., Каплунська С. Ставлення до зради в залежності від віросповідання. The 4th International scientific and practical conference "Modem scientific research: achievements, innovations and development prospects" (September 25-27, 2021) MDPC Publishing, Berlin, Germany. 2021. 306 p.(173)

2. Пріснякова Л. М., Каплунська С. «Потреби у пошуках відчуттів як складова подружньої невірності». 555-97. The 5 th International scientific and practical conference "Modem directions of scientific research development" (October 28-30, 2021) VoScience Publisher, Chicago, USA. 2021. (918)

Структура роботи. Дипломна робота складається з вступу; трьох розділів; висновків; списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи 94 сторінки, 22 таблиці, 9 рисунків, 122 літературних джерела.

ЗМІСТ

ВСТУП	14
РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГІЯ СІМЕЙНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН	18
1.1. Психологічні аспекти шлюбно-сімейних відносин	18
1.2. Сімейна адаптація і розподіл ролей в сім'ї	21
1.3. Чинники дисбалансу сімейних відносин	27
1.4. Психологія подружньої зради.....	33
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ І ВИБІР МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПОДРУЖНЬОЇ ЗРАДИ ЯК НАСЛІДКУ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВЗАЄМОВІДНОСИН У СІМ'Ї	46
2.1. Обґрунтування ролі розбіжностей у потребі пошуку відчуттів між подружжя як фактору потенційної зради	46
2.2. Неузгодженість сімейних ролей як фактор зради.....	48
2.3. Роль фактору суб'єктивного контролю у забезпеченні задоволеності шлюбом	54
РОЗДІЛ ІІІ. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОДРУЖНЬОЇ ЗРАДИ ЯК НАСЛІДКУ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОДРУЖНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН	58
3.1. Цілі, завдання та організація емпіричного дослідження	58
3.2. Результати емпіричного дослідження та їх обговорення	60
ВИСНОВКИ.....	82
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	86

ВСТУП

Актуальність теми. Позашлюбні відносини, або «подружня зрада» становлять недостатньо досліджену сферу психології. Подружня невірність, як передумова розлучення, активно вивчається соціологами і психологами, проте причини розпаду сім'ї вивчені недостатньо, що не сприяє створенню ефективної програми сімейного консультування та психотерапії.

Існує достатньо багато історичної і етнографічної літератури, в межах якої вивчається подружня зрада. На неї спираються сімейні консультанти і психотерапевти (Волкова А.Н., 1989; Кратохвіл С, 1991; Альошина Ю.Є., 1994; Деліс Д., 1994; Харлі У., 1992; Варга А.Я., 2001) та соціологи (Голод С.І., 1973; Мацковський М.С, 1989; Лосева О., 1990; Шнабль З., 1990).

Наукове вивчення цієї проблеми в сім'ї із застосуванням методу інтерв'ю і анкетування (навіть анонімного) є складною справою, оскільки отримувана інформація пов'язана з традиційно не схвалюваним в суспільстві явищем, а отже, може бути неповною або спотвореною.

Суспільство зацікавлене в стійкості шлюбних відносин, а отже в психологічних дослідженнях найчастішим мотивом порушень сімейних відносин є подружня невірність. Це зумовлює актуальність дослідження такого спрямування, до якого належить наша робота.

Мета роботи. На підставі аналізу наявних досліджень визначити чинники задоволеності / незадоволеності шлюбом як основу для з'ясування передумов зради і обґрунтувати вибір діагностичного матеріалу для його застосування в сімейному консультуванні.

Дана мета вимагала *вирішення наступних задач:*

4. Аналізу психологічних передумов виникнення подружньої зради.
5. Підбору психологічних засобів для вивчення особистісних характеристик, релевантних для збереження стійкості сімейних відносин і засобів для визначення ступеню задоволеності шлюбом.
6. Емпіричні перевірки відібраних методичних засобів.

Об'єкт дослідження. Система сімейних взаємовідносин.

Предмет дослідження. Аспекти порушення системи сімейних взаємовідносин, які призводять до подружньої зради.

Концептуальна гіпотеза. Подружня зрада є наслідком трансформації взаємовідносин в сім'ї, які відбивають розбіжності між партнерами, у першу чергу у рівні потреби в пошуках відчуттів.

Методологічною основою дослідження є основоположні принципи психології:

4. Принцип детермінізму у становленні особистості (Ельконін Д.Б., Костюк Г.С., Рубінштейн С.Л., Максименко С.Д. та ін.);

5. Принцип системного підходу (Ломов Б.Ф., Ананьев Б.Г., Зінченко В.П., Платонов К.К. та ін.);

6. Принцип єдності свідомості і діяльності (Виготський А.С., Леонтьєв А.Н., Лурія А.Р., Смірнов А.А. та ін.).

Методи дослідження. Аналіз літературних джерел; психодіагностичні; емпіричний; методи математичної статистики; інтерпретаційні.

Дослідницький інструментарій. Для проведення діагностики були обрані наступні тести і методики:

4. Тест-опитувальник задоволеності шлюбом (Столін В.В., Романова Т.Л., Бутенко Г.П.) - для вивчення впливу фактору задоволеності шлюбом на формування передумов подружньої зради;

5. Методика діагностики рівня суб'єктивного контролю Дж. Роттера (адаптація Бажина Є.Ф., Голинкіної С.А., Еткінда А.М.) - для порівняння екстерналів і інтерналів стосовно їх відношення до подружньої зради;

6. Методика діагностики потреби у пошуках відчуттів М. Цукермана - для виявлення ефекту впливу на відношення до зради рівня потреби у пошуку відчуттів;

Вибірка. У нашому дослідженні взяли участь 52 особи, з них 26 чоловіків і 26 жінок, різних вікових категорій від 18 до 68 років. Стаж шлюбу часників, які перебували в подружньому союзі на момент проведення

дослідження, коливається від 3 місяців до 40 років.

Наукова новизна полягає в тому, що:

3. Вперше вивчений вплив на відношення до зради наступних показників:

- 4) задоволеність шлюбом;
- 5) рівень суб'єктивного контролю;
- 6) рівень потреби у пошуках відчуттів;

4. Проведений аналіз впливу на відношення до зради тендерних особливостей і особливостей, пов'язаних з сімейним станом учасників дослідження.

Практичне значення. Практична значимість результатів дослідження полягає в тому, що на їх основі, в рамках сімейного консультування, можлива розробка механізму проведення психодіагностики взаємин в сім'ї, визначення ступеня задоволеності/незадоволеності шлюбом з подальшим наданням психологічної допомоги.

Публікації. Основні положення дослідження представлені у статтях:

1. Пріснякова Л. М., Каплунська С. Ставлення до зради в залежності від віросповідання. The 4th International scientific and practical conference "Modem scientific research: achievements, innovations and development prospects" (September 25-27, 2021) MDPC Publishing, Berlin, Germany. 2021. 306 p.(173)

2. Пріснякова Л. М., Каплунська С. «Потреби у пошуках відчуттів як складова подружньої невірності». 555 97. The 5 th International scientific and practical conference "Modem directions of scientific research development" (October 28-30, 2021) VoScience Publisher, Chicago, USA. 2021. (918)

Структура роботи. Дипломна робота складається з вступу; трьох розділів; висновків; списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи 94 сторінки, 22 таблиці, 9 рисунків, 122 літературних джерела.

ВИСНОВКИ

На основі аналізу літературних джерел для порівняння і результатів емпіричних досліджень, можна зробити наступні висновки:

Перша сім'я - найважливіше з явищ, які людина супроводжує протягом усього їхнього життя. Важливість впливу на людину, досліджувати сім'ю, а також визначення великої кількості різних підходів, які можна знайти в науковій літературі.

Шлюбні відносини є основою для сім'ї. У цих відносинах є прояв як біологічного і соціального характеру людини в якості матеріалу (соціальні істоти) і духовного (інформування громадськості) сфери суспільного життя.

Переважає більшість випробування в нашому емпіричному дослідженні показало негативне ставлення до зради, незалежно від кожних соціально-демографічних чинників: вік, стать, сімейний стан і т.д. Це показує, що в наш час, багато людей підтримують цінності сім'ї, незважаючи на всі соціальні та економічні недоліки.

2. Проблема якості шлюбу є однією з найважливіших тем при дослідженні сім'ї. У психологічному дослідженні основний акцент ставиться на вивченні задоволеності шлюбом. Більшість фахівців задоволеність шлюбом визначають як внутрішню суб'єктивну оцінку, відношення подружжя до власного шлюбу. Групи чинників задоволеності шлюбом:

- Соціально-демографічні і економічні характеристики сім'ї. Сюди входять такі показники, як величина сукупного сімейного доходу, вік подружжя, число дітей в сім'ї і т.д.;
- Характеристики позасімейної сфери життєдіяльності подружжя - професійна сфера, взаємини подружжя з найближчим соціальним оточенням і т.д.;
- Установки і поведінка подружжя в основних сферах сімейної життєдіяльності - розподіл господарсько-побутових обов'язків і збіг установок в цій сфері сімейного життя, організація дозвілля;

- Характеристики між подружніх відносин - емоційно-етичні цінності (відчуття любові і пошани до партнера, загальні погляди і інтереси, подружня вірність і т. д.).

Можливо, невдоволення шлюбу підштовхує подружжя з іншими партнерами, щоб знайти відносини, але ця поведінка набагато складніше. У емпіричному обстеженні виявилось, що незадоволеність шлюбу завжди не призводить до поведінки такого роду. Перш за все, людина намагається подолати складну ситуацію в сім'ї.

Незважаючи на те, що ми не показали надійних статистичних відмінностей у зраді між благополуччями та неблагополучними сім'ями, все-таки можна відзначити, що у суб'єктах, що їхній шлюб оцінює як нездатність, менш негативні відносини щодо зради.

3. Адаптація подружжя здійснюється в двох основних видах партнерських відносин: ролевих і міжособистісних. Базовим для ролевих відносин виступає уявлення про цілі подружнього союзу, в яких виражається мотивація подружжя. Загальна мотивація сімейного союзу включає чотири ведучих мотиви: господарсько-побутовий, етично-психологічний, сімейно-батьківський і інтимно-особистісний. Міжособистісна адаптація подружжя має три аспекти: афективний (емоційна складова відносин); когнітивний (ступінь їх розуміння); поведінковий (поведінка, яка безпосередньо реалізовується).

На наш погляд серед багатьох психологічних характеристик людини є така, яка свідчить про установку людини до будь-яких подій власного або суспільного життя. Це - рівень суб'єктивного контролю, за яким можна розділити людей на два полюси - інтерналів і екстерналів. Ми виявили, що випробувані, які оцінюють свій шлюб як благополучний, мають більш високий рівень суб'єктивного контролю, ніж ті, хто оцінюють свій шлюб як неблагополучний. Причому це стосується як чоловіків, так і жінок.

Але, ми не виявили те, що рівень суб'єктивного контролю впливає на відношення до зради. Це можна пояснити тим, що більшість випробуванних

має середній рівень суб'єктивного контролю, і в полярних групах, тобто групах екстерналів і інтерналів, опинилося мало випробуваних. Можливо на більших за обсягом вибірках можна буде встановити залежність відношення до зради і рівня суб'єктивного контролю.

4. Невірність - тип подружньої деструкції, яка зачіпає область подружніх почуттів. Область її дії - сексуально-любовні відносини подружжя, тоді як сварка, конфлікт, кризи такої якісної визначеності не мають і можуть розвиватися в області побутових, економічних і інших відносин. Подружні зради можна визначити як сексуальні відносини з позашлюбним партнером, які добровільно допускаються, в які один з подружжя вступає таємно або без дозволу особи, з якою укладений шлюбний союз. За багатьма авторами, подружня невірність є слідством:

- втрати новизни почуттів, яка пов'язана з тривалістю сімейного життя;
- зсуву акценту у відносинах подружжя з емоційного на когнітивний компонент;
- падіння духовності і моральності;
- неузгодженості розподілу сімейних обов'язків, міжособистісних ролей, загальних цілей сумісного життя;
- незадоволеності (усвідомленої і погано усвідомлюваної) шлюбом;
- зміни статусних взаємин чоловіка і жінки в сім'ї;
- зростання питомої ваги цивільних шлюбів;
- припущення випадкових зв'язків;
- зустрічі «нової любові» та ін.

Почуття займають особливе місце в подружніх стосунках, а тому пошук нових почуттів може підштовхувати деяких людей до адюльтеру. За результатами нашого емпіричного дослідження, можна зробити висновок, що високий рівень потреби в пошуку почуттів, якій ми діагностували за допомогою методики М. Цукермана, впливає на появу більш позитивного відношення до зради. Це не можна назвати законом і навіть закономірністю, але можна стверджувати, що існує така тенденція. Тому люди, які мають

високу і нереалізовану потребу в нових (і можливо гострих) почуттях можуть схилитися до подружньої зради.

5. У психології мотиви заміжньої зрадника класифіковані, а також особистісні характеристики чоловіків та жінок, які схильні до дорослих, але ця проблема не досить, особливо з точкою зору глибинних причин цього руйнівного явища для сім'ї, тому у нас є підстави вважати, що ми стурбовані. Простір має значення, і є предметом дослідження і вивчення. Це дослідження може бути продовжено в декількох напрямках, наприклад:

- пошук інших психологічних факторів, які сприяють тераси шлюбу;
- вивчення таких типів відносин між подружжям, які можуть протидіяти зрада в сімейному житті;
- Соціокультурні та міжкультурні дослідження зрадили, наприклад, в інших релігійних культурах.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вони обидва можуть бути використані на практиці і в науковій діяльності психолога. Наприклад, в контексті сімейного консультування, можна розробити механізм реалізації психотехнологій відносин в родині, з браком ступеня забезпечення задоволеності / незадоволеності з подальшим наданням психологічної допомоги по оптимізації сімейних відносин, розробка програми Для адаптації міжособистісних стосунків у сім'ї.